

КЕРОВАНІСТЬ САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ СТУДЕНТІВ ЯК ШЛЯХ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Швець Д.Є., Швець Є.Я. (м. Запоріжжя)

Анотації

В статті розглянуті проблеми підготовки фахівців в ВНЗ при організації самостійної роботи студентів. Показана необхідність її мотивації і керованості з боку викладача, а також методи і форми її організації.

The problems of human resource development in an institution of higher education during students self instruction have been reviewed in the article. The necessity of its motivation and instruction on teacher's part and methods and forms of its organization have been demonstrated.

Ключові слова

САМОСТІЙНА РОБОТА, КЕРУВАННЯ, МОТИВАЦІЯ, ЦІЛІ, ІНДИВІДУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ, ОРГАНІЗАЦІЯ, НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, ПЛАНУВАННЯ

Вступ

Формування єдиного Європейського простору вищої освіти, за Болонською хартією, передбачає зближення її цілей, стандартів і моделей для кращої адаптації освіти до соціально-економічних особливостей сучасного суспільства. При цьому організація навчального процесу повинна сприяти ефективному засвоєнню знань, стимулювати студентів до систематичного навчання, підсиленню мотивації. Впровадження кредитно-модульної системи навчання має стимулювати студентів до більш ефективного самонавчання.

Мета статті: звернути увагу на необхідність керування викладачем самостійної роботи студентів; формування у студентів мотивації до самонавчання.

Обговорення проблеми

Самостійна робота як специфічна форма навчальної діяльності спонукається адекватними їй мотивами: власного самоудосконалення, особистого росту, поглиблення знань, розширення світогляду і т.д. Незважаючи на те, що самостійна робота є однією з найважливіших складових організації навчального процесу її широке впровадження у практику вищих навчальних закладів дещо гальмується. Це пов'язано з тим, що методики її організації ще недостатньо відпрацьовані і являються достатньо нелегкою і кропіткою роботою. Студенти які приходять до вищих навчальних закладів, як правило, мають недостатні навички самостійної роботи. Особливо важливим це є для першекурсників, входження яких в професійне навчання має проблемний характер, зумовлений їх діяльністю неготовністю до системи навчання в ВНЗ. Це провокує

переживання студентами кризи успішності і компетентності. Організація викладачем самостійної роботи повинна надати цим адаптаційним кризам керований характер і стимулювати формування студента [1]. При цьому необхідно враховувати не тільки специфіку предмету, складність навчальної дисципліни, цілі її вивчення, але й рівень знань, умінь, навичок студентів в межах оволодіння предметом, сформованості умінь і навичок самостійної роботи. Тому в рамках самостійної роботи бажано передбачати діагностичний етап, за допомогою якого виявляється рівень готовності студентів до роботи. Для цього доцільно організувати вхідний контроль студентів з попередніх дисциплін з метою виявлення розділів і тем з яких вони мають недостатні знання, щоб максимально уникнути ускладнень при вивченні дисципліни. Вхідний контроль, як правило, повинен плануватися на першому аудиторному занятті на початку вивчення дисципліни. Оптимальними формами і методами проведення його є тестування, програмоване опитування, в тому числі з використанням ПЕОМ. Вхідний контроль повинен охоплювати усі основні сторони базисної підготовки, бути максимально об'єктивним і не тривалим в часі. Значні психологічні ускладнення в дидактичній і навчально-професійній адаптації студентів першого курсу мають мотиваційний характер. Низька мотивація пов'язана з недостатньою уявою про свою майбутню професійну діяльність і зв'язок з нею основних положень дисциплін які ними вивчаються. Це зумовлено тим, що професійне навчання і професійна діяльність в навчальних планах ВНЗ розведені в часі. Спочатку, протягом двох років студент адаптується у ВНЗ, і тільки на третьому курсі, під час виробничої практики, він входить в професійну діяльність.

На сучасному етапі керована самостійна робота – це цілеспрямована діяльність викладачів і студентів для системного засвоєння особистістю професійно важливих знань, вмінь і навичок. При цьому керована самостійна робота студентів повинна бути ретельно організованою і проконтрольованою викладачем, а її організація включати ряд етапів: визначення цілей роботи; відбір змісту; визначення завдань; контроль. Вона повинна обов'язково закінчуватися аналізом не тільки з формованих знань, але й самою здійсненою діяльністю [2]. Під керованою самостійною роботою слід розуміти процес самостійного набуття знань, оволодіння навичками та вміннями, керований викладачем опосередковано (через методичні вказівки, посібники, інструкції, алгоритми); або самим студентом (через визначення цілей роботи, вибір ефективних шляхів їх досягнення та самооцінки). Тому однією з найважливіших задач викладачів є допомога студентам в оволодінні ними. При цьому необхідно ретельно планувати не тільки аудиторну але й позааудиторну навчальну роботу студентів. Студентам з низьким рівнем підготовки прищеплення навичок самостійної роботи доцільно

здійснювати на аудиторних заняттях і обов'язково під керівництвом викладача.

Якість планування, організацій та контролю самостійної роботи визначає ефективність процесу навчання [3]. Відповідальність за цю роботу покладається на викладачів кафедр. При цьому необхідно забезпечити студентів необхідними матеріалами. Останнім часом в організації самостійної роботи широко використовуються інформаційні технології. Це, перш за все, робота з періодичними виданнями Інтернет, електронні підручники, віртуальні лабораторні роботи, телекомунікаційні проекти, а також вказівки до інтерпретації навчального матеріалу для самостійного вивчення при проведенні занять з різних предметів. Активно впроваджується в навчальний процес ВНЗ кейс-метод, який передбачає формування комплексу літератури, методичних посібників і вказівок, навчальних планів, збірників завдань. Мультимедійні матеріали на різних носіях (інформаційні, контролюючі матеріали, тести на веб-серверах, технології електронного спілкування з тьютором.

В дидактиці під самостійною роботою розуміють різні види індивідуальної і колективної навчальної діяльності студентів яка здійснюється ними під час аудиторних і поза аудиторних занять або дома без участі викладача. Ефективність самостійної роботи, прагнення до пізнання залежить від глибини процесу мислення і від зацікавленості студента в результатах своєї праці. Цю зацікавленість необхідно стимулювати, вказувати конкретні напрямки самостійної роботи безпосередньо в процесі аудиторних занять, що в значній мірі досягається методами проблемного та інтегрованого навчання.

Враховуючи це завданням викладача на заняттях є організація навчальної діяльності таким чином, щоб мотивувати студента до самостійного продовження її в позааудиторний час. Тобто план проведення аудиторних занять викладача повинен передбачати засоби формування у студентів плану засвоєння знань в позааудиторний час.

Досвід показує, що методи проблемного та інтегрованого навчання найбільш ефективні разом з принципом спеціалізації для сприяння навчального матеріалу на усіх етапах навчального процесу. Такий підхід не тільки суттєво полегшує сприяння і засвоєння матеріалу, але й активізує самостійну роботу, створює для неї сприятливий ґрунт і значно прискорює формування у студента позитивної мотивації, як до навчання, так і до оволодіння своєю майбутньою спеціальністю.

Складовою роботи викладача при плануванні самостійної роботи повинно бути знайомство студентів з елементарними навичками організації розумової діяльності при вивченні літератури, в роботі з Інтернет, при підготовці до екзаменів, заліків, модульного контролю і т.ін.

Керованість самостійною роботою студентів як шлях для підвищення якості освіти

Формування мотивації студентів, під час аудиторних занять, до вивчення дисципліни повинно відбуватися шляхом демонстрації зв'язку основних її положень з навиками і знаннями спеціаліста, які передбачаються освітньо-кваліфікаційною характеристикою. Тобто необхідно показати які знання і навики набуті при вивченні дисципліни будуть необхідні студенту в його подальшій трудовій діяльності або при вивченні наступних дисциплін. З урахуванням цього повинні формуватися завдання для виконання домашніх контрольних, розрахунково-графічних, курсових та інших робіт.

Мотиваційна основа забезпечить ефективність виконання завдання лише при умові, що її змістом будуть мотиви, адекватні самостійній діяльності, а не зовнішні по відношенню до неї (виконати завдання викладача, одержати оцінку і т ін.)

Структура навчальної самостійної роботи (мотив, ціль, засіб, результат, оцінка (С.П. Рубіншкион), ціль розглядається як модель можливого і необхідного результату дії, передбачуваний корисний підсумок діяльності, який визначає характер діяльності і регулює її виконання. Таким чином організація самостійної роботи студентів може бути ефективною лише при умові чіткого визначення її цілі. Ініціатором в цьому повинен бути викладач, який формує цілі, спонукає студентів до її урозуміння і сприйняття.

Цілі самостійної роботи можуть мати освітній, розвиваючий виховний аспекти. Під освітнім розуміють поглиблення знань, одержаних на лекції; розширити свій світогляд, визначити ключові поняття і засвоїти їх, виділити основну думку автора матеріалу, що вивчається і т.ін. Розвиваючий аспект органічно пов'язаний з освітнім. Наприклад ціль поглиблення знань передбачує здібність до формування понять, тобто розвиток здібностей до виділення суттєвих прикмет тих понять, які мають місце у навчальному матеріалі. Виконуючи самостійну роботу відповідно до цілі, студент розвиває свої інтелектуальні можливості не абстрактно, а в конкретній ситуації.

Виховний аспект цілі визначається на основі аналізу студентом своїх індивідуально-психологічних характеристик, особистісних особливостей, які не відповідають вимогам діяльності. Наприклад: невміння організувати своє робоче місце, відсутність волевих якостей, відсутність інтересу до пізнавальної діяльності, недбалість, байдужість до результатів. Цей аспект цілі формується студентом на основі самоаналізу, виходячи з цього індивідуальних особливостей.

Важливою умовою формування цілей самостійної роботи є усвідомлення студентом тих проблем які він повинен вирішити і чітко уявлення про очікуваний результат. Це забезпечує конкретність цілі, як її найважливішого критерію, так як за абстрактними цілями завжди ховається відсутність змістовного бачення очікуваних результатів [4].

Планування, управління і контроль є важливими складовими організації самостійної роботи. Випробуваною формою організації є

складання графіка в якому зазначається термін усіх заходів, обсяг часу для самостійної роботи; проведення вхідного контролю, контрольних робіт, типових розрахунків, лабораторних робіт, курсових проектів і робіт, терміни написання рефератів. У графіках повинні вказуватися дати проміжного контролю усіх видів робіт. Доведення графіків самостійної роботи з кожної дисципліни на початку навчального семестру дозволяє студенту планувати свою діяльність.

Перспективи подальших наукових досліджень:

- вивчення шляхів посилення мотивації студентів в процесі самостійної роботи;
- пошук методів і форм керування самостійною роботою студентів.

Джерела

1. Слободчиков В.И., Исаев Е.И. Основы психологической антропологии. Психология развития человека. Развитие субъективной реальности в онтогенезе: Учебное пособие для вузов. М.: Школьная пресса, 2000.
2. Организация самостоятельной работы по иностранному языку в вузе: сборник материалов международной научно-практической конференции (2006; Полоцк) / Под ред. А.В.Комышевой. Новополоцк: ПГУ, 2006
3. Фурдіяк Н.Ю. Самостійна робота першокурсників та її особливості. Вісник Вінницького політехнічного інституту. 1995, № 3, с.95 -101
4. Днепров Э.Д. Школьная реформа между "вчера" и "завтра". М., 1996

РУКОВОДСТВО САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТОЙ СТУДЕНТОВ КАК ПУТЬ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ

Швец Д.Е., Швец Е.Я.(г. Запорожье)

Аннотация

В статье рассмотрены проблемы подготовки специалистов в ВУЗ организаций самостоятельной работы студентов. Раскрыта необходимость ее мотивации и руководства со стороны преподавателя, а также методы и формы ее организации.

Ключевые слова

САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ РАБОТА, РУКОВОДСТВО, МОТИВАЦИЯ, ЦЕЛИ, ИНДИВИДУАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ, ОРГАНИЗАЦИЯ, УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС, ПЛАНИРОВАНИЕ

Стаття надійшла 30.04.10р.

Керованість самостійною роботою студентів як шлях для підвищення якості освіти